

41. Kerken

Open monumentendag 2008 - II

De open monumentendag vraagt dit jaar speciale aandacht voor het religieus erfgoed. Ook voor de sloop ervan, er moet per slot ruimte vrij gemaakt worden voor enige moskeeën. Het is alleszins begrijpelijk dat een kerk die leeg is komen te staan, of waarvan het onderhoud door een kerkbestuur niet meer kan worden opgebracht, een gewillige prooi is voor slopers en projektontwikkelaars. Menig markant gebouw en menig monument dat aan een buurt identiteit verleent, gaat aldus verloren. Dat is jammer.

Het kan ook anders. Waarom het altaar of het gewijde centrum van de kerk niet ommuurd en van een plafond voorzien, ingepakt dus? Daarmee wordt de kerk door een inspannende verbouwing gesplitst in een stiltecentrum of hoe ook genoemd - niet voor een ieder zomaar toegankelijk - en een profaan gedeelte. Wat aan de profaniteit wordt prijsgegeven kan dienen voor appartementen, buurthuis, theater, blijf-van-me-lijf-huis of wat dan ook. Ondertussen hoeft hetgeen heilig werd geacht niet als kind met het badwater te worden weggegooid (gesloopt dus). Zo snijdt het mes m.i. van twee kanten op een manier die de pluriforme samenleving eer aandoet.

De begin mei gesloopte Pauluskerk in Rotterdam had deze herbestemming in zich; het had een baken van beschaving kunnen zijn temidden van tochtige koopgoten en geldtorens. De cultuurbarbaren van die stad hebben gezegevierd en het werk van ds Hans Visser daarmee ook figuurlijk afgebroken. Heeft Rotterdam niets geleerd van mei 1940? En straks het gemeentebestuur maar klagen over de wraak van de straat. Dat ik mij in mijn kolommen beperk tot kerken met een P berust overigens op toeval.

Terug naar het ingepakte aditum. Men zal zeggen: wie heeft er nou wat aan een gebouw met een sarcofaag, vooral als die niet eens door Christo, Vladimiriv Javacheff, - hoewel hij zijn naam mee heeft - is ingepakt. De enige functie is misschien het op het ingepakte altaar aan te brengen opschrift: "Wat is de essentie van het Christendom?" Een gerechtvaardigde vraag nu de hete adem van allerlei fundamentalisten ons in de nek blaast. Die essentie is toch zeker niet een kerk, een preek, of een dogma, of het zwarte pak, de vrouw in een broek of het haar in een knotje. Misschien wel iets dat we met z'n allen helemaal vergeten zijn. Wel iets dat alleen uit vrijheid kan ontstaan. Misschien wel het zevende kleine geitje in het sprookje van Grimm - mijn moeder moest mij dat op mijn verzoek vroeger vele en vele malen voorlezen - dat geitje dat niet als alle andere takken van wetenschap door de geldwolf werd gevonden, zo goed had het zich verstopt in het hart der dingen, in het "staand horloge", de grote klok des tijds.

Uw columnist, V.L.